

گزارش

فیلم «سفیر» ساخته مرحوم فریبرز صالح را نه تنها به عنوان نخستین و پرفروشترین اثر عاشورایی پس از انقلاب می‌توان نامید، بلکه می‌توان از این اثر به‌ عنوان اولین زیرساخت سینمایی آثار مذهبی در سینمای ایران یاد کرد که زمینه ساخت آثار فراوان مشابهی را در سینما و سیمای ملی فراهم کرد.

مهمترین حادثه دینی در طول تاریخ ایرانیان، واقعه عاشورا است که با توجه به اهمیت و ابعاد گسترده آن قابلیت پرداخت تصویری بالایی دارد اما در طول این سال‌ها آنچنان که باید از این ظرفیت عظیم بهره‌برداری مناسبی نشده است که این امر علل و دلایل مختلفی دارد. ساخت آثار تاریخی مذهبی مربوط به واقعه عاشورا نیازمند بودجه بالایی است که طبیعی است این مهم از عهده بخش خصوصی برنی‌آید و صدا و سیما و سازمان‌های دولتی باید برای ساخت اینگونه آثار سرمایه‌گذاری کنند.

با این وجود از زمان پیروزی انقلاب اسلامی تا امروز فیلم‌ها و سریال‌های قابل اعتنایی ساخته شده که بینندگان عام و خاص را جذب خود کرده‌اند. سهم سینما در این میان در نسبت با تلویزیون کمتر اما به هر حال آثار قابل اعتنایی در سینما ساخته شده است. فیلم‌های سینمایی «روز واقعه»، «عصر روز دهم» و «رستاخیز» نمونه‌های موفق با محوریت عاشورا هستند که در ادامه نگاهی به بهترین فیلم‌های ساخته شده در این زمینه و فیلم‌هایی که از این واقعه بزرگ تاثیر پذیرفته‌اند، انداخته‌ایم.

«سفیر»؛ اولین و پرفروش‌ترین اثر عاشورایی

فیلم سینمایی «سفیر» ساخته مرحوم فریبرز صالح را نه‌تنها به عنوان نخستین و پرفروشترین اثر عاشورایی پس از انقلاب می‌توان نامید، بلکه می‌توان از این اثر به عنوان اولین زیرساخت سینمایی آثار مذهبی در سینمای ایران یاد کرد که زمینه ساخت آثار فراوانی مشابهی را در سینما و سیمای ملی فراهم کرد.

روایت فیلم «قیس بن مسهر» نماینده امام حسین (ع) است که با نامه‌ای برای «سلیمان خزاعی» به‌طرف کوفه می‌رود و در راه به‌دست راهداران «ابن زیاد»، والی کوفه دستگیر و به زندان افکنده می‌شود. قیس پیش از دستگیری نامه را از بین می‌برد و در زندان زندانیان را بر ضد زندانبان‌ها می‌شوراند.

حسین بن نمیر، فرمانده راهداران، قیس را به زندان این زیاد در کوفه منتقل می‌کند. این زیاد به پیشنهاد مشاورش، خالد از قیس می‌خواهد که در مسجد سخنرانی کند و به دروغ به مردم بگوید که امام قصد بیعت با بنی‌زید دارد. قیس می‌پذیرد، اما در روز موعود علیه یزید سخنرانی می‌کند. این زیاد، که به خشم آمده هم پس از سرکوب مردم، قیس را از بالای برج اُرك به پایین انداخته و او را به شهادت می‌رساند.

این فیلم در شرایط سخت و طاقت فرسا و با امکانات محدودی ساخته شد. در ابتدا قرار بود این فیلم به صورت یک اثر ۷۰ دقیقه‌ای تلویزیونی ساخته شود که در نهایت تبدیل به فیلمی سینمایی شد. صالح یاد به نظر گرفتن شرایط زمانی سال‌های نخستین انقلاب در شرایطی که تولید و نمایش در سینمای ایران همچنان بلاتکلیف است تصمیم می‌گیرد که با ساخت این فیلم در سینمای ایران پایه‌گذار نوعی در روند تولیدات سال‌های اولیه انقلاب باشد که البته در این راه موفق عمل کرد و با هر بار بازپخش آن در تلویزیون، بینندگان زیادی مخاطب آن هستند.

«روز واقعه»، روایتی مستقیم از عاشورا

«روز واقعه» ساخته شهرام ادسی را شاید بتوان تنها فیلمی دانست که روایتی مستقیم از عاشورا دارد و بارها و بارها نیز از تلویزیون در ایام تاسوعا وعاشورا پخش شده و می‌توان آن را پای ثابت تلویزیون دراین ایام دانست. «روز واقعه» روایت عبدالله جواد مسیحی است که تازه به اسلام روی آورده و دل در گرو عشق راحله دختر زید دارد. وی در جریان عروسی با راحله ندایی می‌شود که او را به یاری فرا می‌خواند، عبدالله بیابان به بیابان، واحه به واحه به سمت کربلا می‌تازد و هنگام عصر عاشورا به آنجا می‌رسد و در آن زمان حقیقت را بر سر نیزه می‌بیند.

نگاهی به فیلم‌های سینمایی عاشورایی

اندک اما پر بار

«روز واقعه» نوشته بهرام بیضایی است و او با دست‌مایه قرار دادن عناصر نمادین در روایتش و دور ماندن از مرکز ثقل تاریخ (یعنی نمایش خود واقعه عاشورا)، توانسته است هم باورهای عوامانه را بدون حساسیت نمایش دهد و هم اینکه با ساختن جهانی نمادین و اسطوره‌ای، خرده‌روایت‌ها و عناصر دراماتیکش را از گزند تیغ منطق و حقیقت تاریخ دور نگه دارد. علیرضا شجاع‌نوری، مهدی فتحی، عزت‌الله انتظامی، جمشید مشایخی، سیامک اطلسی، ژاله علو و … بازی می‌کنند.

«رستاخیز» خوش‌ساخت، تاثیرگذار و عاشورایی

مهم‌ترین فیلمی که پس از «روز واقعه» به‌طور مستقیم به واقعه کربلا و عاشورا پرداخته است «رستاخیز» به کارگردانی احمدرضا درویش است. فیلمی که برای اولین بار در سی و دومین جشنواره فیلم فجر به نمایش درآمد و ۸ سپهرخ از آن خود کرد و نهایتا پس از گذشت ۸ سال از زمان ساخت آن همزمان با سالروز میلاد حضرت عباس (ع) در سال ۱۴۰۰ به‌صورت آنلاین نمایش داده شد.

«رستاخیز» البته پیش از این و در تابستان ۱۳۹۴ در سینماهای کشور اکران شد اما بلافاصله با انتقادهای برخی مراجع تقلید مواجه و از پرده سینماها پایین کشیده شد. این انتقاده‌ها به نمایش چهره حضرت عباس(ع) در این فیلم بود که پس از رفع مشکلات به اکران رسید. این فیلم مقطع تاریخی مرگ معاویه تا شهادت امام حسین (ع) در روز عاشورا از زاویه دید بکیر بن حر (فرزند حر بن یزید ریاحی) را روایت می‌کند. پوریا پورسرخ (فرزند عمر بن آرش اسفی (بکیر بن حر)، پوریا پورسرخ (فرزند عمر بن سعد)، حسن پورشیرازی (عمر بن سعد)، فرهاد قائمیان (حسر بن یزید ریاحی)، بابک حمیدیان (عبدالله بن زیاد و یزید بن معاویه)، بهادر زمانی (حضرت ابوالفضل العباس)، سعید علیپور حضرت علی اکبر) به عنوان اصلی‌ترین بازیگران این فیلم به‌شمار می‌آیند، البته بازیگران عرب نیز از «رستاخیز» بی‌بهره نبودند و افرادی همچون جمال سلیمان، طلحت حمدی، رضوان عقیلی و فواز سررور از سوریه، داوود حسین از کویت، جواد الشکرچی از عراق و فادی ابراهیم از لبنان در این فیلم به ایفای نقش پرداخته‌اند. تدوین این فیلم را طارِق انوار و آهنگسازی آن توسط استفان واربک انجام شده است.

«پرواز در شب»؛ تلفیق موفق دفاع مقدس با مفاهیم عاشورایی

«پرواز در شب» یکی از آثار فاخر مرحوم ملاقلی پور به شمار می‌آید که در آن بازی فرج الله سلحشور جالب توجه است. ملاقلی‌پور در این فیلم به خوبی توانست ضمن جذب مخاطب انبوه، بخشی از معنای دفاع مقدس و ترکیب آن با مفاهیم والای عاشورایی را به سینمای جنگ وارد سازد. این‌س کارگردان با ساخت این فیلم که نخستین تجربه تهیه‌کنندگی اش هم به‌شمار می‌رفت، توانست جایزه بهترین فیلم پنجمین جشنواره فیلم فجر را از آن خود کند.

خودش بعدها درباره این فیلم ابراز داشت: «پرواز در شب حاصل یک دوران تنهایی و خلوت من بود نسبت به گذشته ام و مرزی که من را به سینمای حرفه‌ای وارد می‌کرد. اینکه تا به حال چطور رفته و چگونه بودم؟ اصلا کسی و کجا بودم و حالا قرار است کجا بروم. مثل یک ماشینی که خالی است و پت پت می‌کند استارت که می‌زنی در حدود دو سه متر راه می‌رود. نیاز داشتم شارژ شوم و پرواز در شب من را شارژ کرد. باکم را پر کرد. درس خوبی بهم داد. با قهرمانانش گریه می‌کردم، می‌جنگیدم و گاه حتی به آنها حسرت می‌خوردم. شاید یکی از علت‌های موفقیتش هم این بود که از یک پشتوانه تمام ناشدنی مثل نهج البلاغه در آن بهره بردم.»

«افق»، نگاهی دوباره به عاشورا

«افق» دیگر فیلمی از مرحوم رسول ملاقلی پور است که عاشورا و حوادث آن را دستمایه یک قصه دفاع مقدسی قرار داده است و تلاش رزمندهای به نام نصرت برای انهدام سکوی الامیه را به تصویر می‌کشد که طی آن نصرت به تنهایی به مأهویت شناسایی و عکس برداری از اسکله می‌رود. همرز او، احمد، که می‌داند نصرت بیمار است به دنبال او روان می‌شود. آن‌ها به محاصره دشمن درمی‌آیند. احمد نصرت را فرار می‌دهد و خود دستگیر و کشته می‌شود و با اطلاعاتی که نصرت در اختیار رزمندگان قرار می‌دهد، سرنوشت اسکله الامیه توسط رزمندگان سپاه پاسداران و بسیج منهدم می‌شود.

در «افق»، جهانیش سلطانی، سیدجواد هاشمی، مهرزاد نوشیروانی، علی داروییان، حمید صالحین به ایفای نقش می‌پردازند.

رنگ «سیما» تغییر می‌کند

شروع سریال‌های جدید به جای نوستالژی‌ها

خوش‌رزم هر شب ساعت ۲۰ پخش از شبکه تماشا بازپخش می‌شود.

"آتش سرد" قرار است سریال جدید و تازه شبکه دو سیما باشد؛ مجموعه‌ای که به‌تعمیر یکی از بازیگرانش، خیلی زودتر آماده پخش بوده است. بهرنگ ملک محمدی مدیر گروه فیلم و سریال شبکه دو در جریان نشست خبری سریال مردامه‌ها پخش خود را آغاز خواهد کرد.

سریال «آتش سرد» ملودرام اجتماعی است که به‌کارگردانی رضا ابوظاضی و تهیه‌کنندگی علی شهاب برای پخش از شبکه دو سیما ساخته شده است. شبکه سه این شباهم دو سریال روی آنتن دارد؛ البته «برف بی‌صدا می‌بارد» را پخش می‌کند که روزهای پایانی خودش را می‌گذراند؛ سریال جدیدی است اما فصل دوم «گاندو» را هم در باکس دوم پخش می‌کند. تفاوت این شبکه با دیگر شبکه‌های تلویزیونی این است که حداقل سریال جدیدی را روی آنتن دارد. اما قرار است همچون دیگر شبکه‌ها، رنگ سریالی خودش را در دهه دوم محرم تغییر دهد.

سریال تازه شبکه سه، «بی‌نشان» نام دارد. سریالی با موضوع مبارزه با فساد که تحقیق و گزارش فیلمنامه سریال «بی‌نشان» از حدود دو سال و نیم پیش آغاز شده و ازآنا ایرانی و مهدی حمزه به‌طور مشترک نویسندگی این سریال را برعهده دارند. مریم کاویانی نیز که پس از یکی دو سال دوری از بازیگری، بار دیگر در این سریال تلویزیونی ایفای نقش کرده، نقش «مینو» همسر «شهاب» خبرنگار «بی‌نشان» را بازی می‌کند. از طرفی این سریال در لوکیشن‌های مختلف در تهران ضبط شده است و بخشی از سریال هم متناسب با حال و هوای قصه در کربلا جلوی دوربین رفته است. در تعریف موضوع و قصه سریال آمده است: برای احقاق حق و حقیقت، آبرو که سهل است؛ جان باید داد.

پرویز فلاحی‌پور، نیشا ضعیف، قاسم زارع، مجید واشقانی، مریم کاویانی، سعید زارعی، نسرین نکیسا، مالک سراج، توماج دانش بهزادی، رضا مولایی، نیلوفر

فرهنگ و هنر

اخبار

«شیخ شهید» بازم در پایتخت به دار کشیده می‌شود

مهدی نصرالزاده از اجرای نمایش خیابانی «شیخ شهید» به مناسبت سالروز شهادت شیخ فضل‌الله نوری در محل شهادت ایشان در میدان امام خمینی (ره) خبر داد.

مهدی نصراله زاده نویسنده و کارگردان نمایش خیابانی «شیخ شهید» با اشاره به اجرای این اثر نمایشی در روز شهادت شهید فضل الله نوری به خبرنگار مهر گفت: این نمایش چند روز قبل در یادواره استانی شهید شیخ فضل‌الله نوری که با حضور مسئولان کشوری از جمله آقایان امیرحسین قاضی‌زاده هاشمی معاون رئیس‌جمهور و رئیس بنیاد شهید و امور ایثارگران کشور، آیت الله محمدی لائینی نماینده ولی فقیه در استان مازندران، استاندار و فرماندار شهرستان نور، دادستان مرکز استان، نماینده مردم نور و محمودانباد در مجلس شورای اسلامی و افراد سرشناس دیگری در شهرستان نور برگزار شد، اجرا رفت. وی ادامه داد: این اجرا مورد توجه قرار گرفت از این رو گروه نمایش از طرف اداره کل ارشاد اسلامی استان تهران نیز دعوت شد تا در روز شهادت شیخ فضل‌الله نوری، این اثر خیابانی را در محل شهادت ایشان در میدان امام خمینی (ره) نیز به صحنه ببریم.

نصراله زاده درباره ویژگی‌های نمایش توضیح داد: نمایش خیابانی «شیخ شهید» به سفارش اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان مازندران تولید شده و ۸ بازیگر دارد که ۷ نفر از آنها بازیگر فرم هستند و تنها یک بازیگر به عنوان راوی به روایت داستان نمایش می‌پردازد. اجراگران نمایش از هر روایت یک قاب را بازسازی می‌کنند و راوی نمایش از درون این قاب فیکس شده بیرون می‌آید و شروع به روایت واقعه نمود نظر می‌کند.

این کارگردان تئاتر در پایان یادآور شد: در واقع نمایش ترکیبی از حرکات فرم همراه با دیالوگ است به این ترتیب که در ۱۵ دقیقه روایت کوتاهی از زندگی شیخ فضل‌الله به‌تصویر کشیده می‌شود از نهضت تنباکو گرفته تا مشروطه مشروعه، اعدام ایشان، پیروزی و اتحاد ملت ایران و نقش مهم روحانیون در اتفاقی که برای کشور ایران مخصوصاً در قفسه مشروطه و نهضت تنباکو رخ داده است، به نمایش در می‌آید.

نمایش «شیخ شهید» به نویسندگی و کارگردانی مهدی نصرالزاده کاری از گروه هنری راتا است که امروز سه شنبه ۱۱ مرداد در ۲ نوبت ۱۷:۳۰ و ۱۸:۳۰ در روز شهادت شیخ فضل الله نوری در میدان امام خمینی (ره) محل شهادت ایشان اجرا می‌شود. سیدمحمد موسوی بازیگر، راوی این نمایش است و رها شکوهی، زهرا یوسفی، محمدمهدی شریف پور، دینا اسماعیلی، مهدیس هاشمی، علی دوستعلی پور، رضا اسماعیل زاده به عنوان بازیگران فرم در کنار وی حضور دارند.

درگذشت احمد گلشیری

احمد گلشیری در پی نارسایی قلبی درگذشت. در میان آشنای که گلشیری ترجمه کرده، نام نویسندگان بزرگی چون چخوف، ارنست همینگوی و… به چشم می‌خورد. احمد گلشیری، از مترجمان نام‌آشنای ادبیات داستانی، دهم مردانماه، بر اثر نارسایی قلبی دار فانی را وداع گفت. گلشیری از مترجمان نام‌آشنای کشور بود. او که متولد سال ۱۳۱۵ بود، تحصیلات ابتدایی را در شهر آبادان گذراند. سپس دوره دبیرستان را در شهر اصفهان گذراند و فعالیت‌های ادبی خود را با خبگ اصفهان آغاز شد.

در میان آثاری که گلشیری ترجمه کرده، نام نویسندگان بزرگی چون آنتوان چخوف، ارنست همینگوی و گابریل گارسیا مارکز دیده می‌شود. از میان کارهای او، مجموعه چند جلدی «داستان و نقد داستان» نقش بسیار مهمی روی ادبیات ایران گذاشته است و ۱۲ سال از عمر این مترجم را به خود اختصاص داد. جلد اول این کتاب در سال ۱۳۶۸، جلد دوم در سال ۱۳۷۰، جلد سوم در سال ۱۳۷۶ و جلد چهارم در سال ۱۳۷۸ به چاپ رسیده است.

از دیگر آثار احمد گلشیری مجموعه ۱۰ رمان است که با عنوان‌های «ساعت شوم» نوشته گابریل گارسینیا مارکز، «پدرو پارامو» نوشته خوان رولفو، «تفرین ابدی بسر خواننده این برگ‌ها» نوشته مانوئل بوئیگ، «ناپدیدشدگان» نوشته آریل دورفمن، «از عشق و دیگر اهریمنان» نوشته گابریل گارسینیا مارکز، «گرسنه» نوشته کنوت هامسون، «سال‌های سگی» نوشته ماریو بارگاس یوسا، «شکار انسان» نوشته خوزه ایبالدو رییرو، «دولت» از آنتون چخوف، «سال‌های سگی» نوشته کنث» نوشته ماریو بارگاس یوسا، «چه کسی پالومینو مالرو را ۱۳۶۲ تا ۱۳۸۳ منتشر شده‌اند.

همچنین «بهترین داستان‌های کوتاه» یکی دیگر از آثار احمد گلشیری است که در آن بهترین داستان‌های آنتون چخوف سال ۱۳۸۱، بهترین داستان‌های ارنست همینگوی در سال ۱۳۸۴، بهترین داستان‌های گابریل گارسینا مارکز در سال ۱۳۸۴، و بهترین داستان‌های جیمز جویس در سال ۱۳۸۸ را ترجمه کرده است.